

CRIMA ORGANIZATĂ – O AMENINȚARE LA ADRESA ORDINII DE DREPT DIN UNIUNEA EUROPEANĂ

Vasile Hulea
ofițer de poliție în cadrul Poliției mun. Galați

Aderarea țării noastre la Uniunea Europeană, pașii făcuți în scopul constituirii pieței unice europene și consecința înlăturării oricăror restricții în privința circulației persoanelor, serviciilor, mărfurilor și a capitalurilor (articolul 39, 56, 131 din Tratatul de la Roma¹), ne determină să credem că va duce nu numai la o creștere economică, scop prioritar și cauză a creării Uniunii Europene, dar și la o creștere a criminalității, datorită posibilităților mult mai ample de mobilitate a persoanelor de care infractorii pot profita, și în special a celei organizate, apărând premisele cooperării internaționale în domeniul criminalității.

Iată de ce legiuitorii din țările membre ale Uniunii Europene caută mijloacele legale pentru a preveni și combate criminalitatea organizată, prin identificarea cauzelor și condițiilor ce determină sau favorizează apariția și dezvoltarea grupurilor infracționale, precum și a regulilor interne ce duc la coeziunea unor astfel de grupuri, în scopul realizării unor incriminări cât mai aproape de realitățile criminogene și a căror aplicare să fie aptă de a duce la eradicarea, factorului infracțional.

Multiple preocupări doctrinare au existat și în sensul definirii complete a criminalității organizate, a diferențierii acesteia de alte forme de săvârșirea infracțiunilor, precum și a identificării elementelor constante ale unei astfel de modalități de pregătire și săvârșire a infracțiunilor. Astfel, încă de la primul colocviu al organizației Interpol, ce s-a desfășurat în Franța la Santa Cloud în luna mai 1988, și care a avut ca obiect de dezbatere crima organizată, această modalitate de comitere a infracțiunilor a fost definită „ca fiind orice întreprindere sau grup de persoane angajate într-o activitate continuă ilegală care are ca scop principal realizarea de profituri independent de frontierele naționale”. Definiția a fost criticată, deoarece nu cuprindea condiția, ca grupul criminal să aibă o anumită structură organizatorică, ceea ce ține de însăși esența crimei organizate. În urma acestor critici departamentul pentru combaterea crimei organizate din cadrul Interpolului a redefinit această noțiune ca fiind: „orice grup având o structură de corp constituit care are ca scop obținerea de profituri prin mijloace ilegale, adesea folosind teama și corupția”. Observăm, că în această definiție a crimei organizate apare menționat și scopul grupului ce constă în obținerea de profituri prin mijloace ilegale, dintre mijloace enumerându-se, spunem noi exemplificativ, teama, ce se poate manifesta în mod implicit sau explicit, prin amenințare sau constrângere fizică și corupția ca mijloc de penetrare a structurilor statale ce au drept scop administrarea și înfăptuirea ordinii de drept. Am menționat că aceste mijloace sunt exemplificative deoarece în practică sunt folosite și altele ca șantajul, ce se poate referi la viața personală, intimă, compromițătoare a celui căruia i se solicită să presteze o anumită activitate în favoarea grupului criminal sau să se abțină de la aplicarea întocmai a îndatoririlor de serviciu ce sunt de natură a dezagrega sau periclita grupul sau scopul criminal, urmărit de asociația criminală; De asemeni șantajul se poate referi, situații frecvente în spațiul fostelor țări comuniste, la trecutul politic al celui șantajat de grupul criminal, ori la activitatea de poliție politică desfășurată de subiectul pasiv. Interesant este de observat în cadrul definiției date de Interpol, că identificând scopul grupului criminal, ni-l prezintă ca fiind „obținerea de profituri”, nedistingând după cum acestea sunt

¹de altfel, circulația liberă a persoanelor, a serviciilor, mărfurilor și a capitalurilor sunt cei patru piloni pe care se bazează înfăptuirea pieței unice europene a Uniunii Europene, aspect implicit anticipat prin Tratatul de la Roma, semnat la 25 martie 1957, intrat în vigoare la 1 ianuarie 1958, modificat prin Actul Unic European din 17-28 feb. 1986, prin Tratatul privind Uniunea Europeană, cunoscut sub numele de Tratatul de la Maastricht din 7 feb. 1992 și prin Tratatul de la Amsterdam, intrat în vigoare la 1 mai 1999;

materiale, financiare ori morale, nepatrimoniale. Continuând ideea reiterată de Interpol am putea spune că și obținerea de profituri morale, nepatrimoniale poate fi un scop adiacent al organizației criminale, deoarece și astfel de avantaje fac să crească sfera de influență a grupului infracțional, duc la ușurarea coruperii funcționarilor și la influențarea vieții politice dintr-un stat sau o regiune.

O altă definiție a crimei organizate a fost propusă de poliția germană și constă în: „orice grupare de persoane care au decis în mod conștient, și deliberat să coopereze în vederea desfășurării de activități ilegale pentru o perioadă de timp, împărțindu-și sarcinile între membrii săi, utilizând adesea sisteme ale suprastructurii moderne, în scopul de a obține profituri substanțiale într-un mod cât mai rapid posibil”². Această definiție pare a pune un accent preponderent pe latura subiectivă a celui ce aderă, la o asemenea organizație criminală, pe faptul că hotărârea ce a stat la baza aderării, la o asemenea grupare a fost luată în cunoștință de cauză (după ce aderentul a cunoscut și a acceptat scopul grupării criminale) și în mod liber, neconstrâns, și-a dat acordul, achiesat prin activitatea sa la scopul urmărit de gruparea criminală. Poliția germană nu a considerat ca fiind membrii grupării criminale pe cei ce și-au adus contribuția la activitatea unei asemenea grupări datorită constrângerii fizice sau amenințării, deoarece, asemenea persoane, conform legislației penale germane beneficiază de o cauză de nepedepsire, fapta dacă îmbracă caracter penal, și ar aparține unei astfel de persoane, ar fi considerată, tot a membrului grupului criminal, ce a exercitat constrângerea sau amenințarea asupra făptuitorului nemijlocit ce nu poate fi pedepsit, considerându-se, dată fiind activitatea acestuia de determinare causală și supraveghere a faptei, precum și a controlului efectiv și total asupra voinței aceluia care comite în mod nemijlocit fapta prevăzută de legea penală, ca fiind săvârșită prin altă persoană, apărând teoria autorului mijlocit.

Tot din definiția dată de poliția germană reiese și caracterul organizat al grupului criminal, prin faptul că membrii unei asemenea grupări își împart sarcinile între ei, utilizând adesea sisteme ale suprastructurii moderne, ceea ce denotă un management criminal de inițiere, dirijare, supraveghere și control al infracțiunilor dictate de capii unei asemenea organizații. De asemenea, definiția scoate în evidență rapiditatea cu care acționează organizația criminală în scopul obținerii de profituri, astfel că de multe ori legislația penală a unor state poate să fie surprinsă de modalitățile infracționale, nesanționate penal.

Definiția germană este însă criticabilă în primul rând pentru faptul că delimitează în timp activitatea infracțională desfășurată de grupul criminal deși de cele mai multe ori grupul criminal nu se constituie pentru o anumită durată ci pentru o perioadă nedeterminată, și în al doilea rând pentru faptul că din conținutul acesteia lipsesc elementele de violență (fizică ori psihică) la care, de regulă, grupurile criminale fac apel pentru atingerea scopurilor organizației.

Definiții ale crimei organizate au fost date și în doctrina românească, astfel Ion Pitulescu³ definea crima organizată prin „existența unor grupuri de infractori structurate în ideea înfăptuirii unor activități ilegale conspirate având drept principal scop obținerea de profituri ilicite la cote deosebit de ridicate”. În continuarea acestei definiții autorul menționează că: „arsenalul complex al acestor grupuri de infractori cuprinde, în diferite proporții folosirea violenței, șantajul, escrocarea forței de muncă, traficul de droguri, jocurile de noroc, cămătăria, răpirea de persoane, prostituția, contrafacerea și plasarea mijloacelor de plată false, contrabanda, evaziunea fiscală, coruperea oficialităților publice și chiar acțiuni aparent legale, dar cu urmări delictuase, toate acestea în scopul acumulării unor venituri substanțiale pe care apoi le canalizează în reluarea activității infracționale la niveluri superioare cu un grad de pericol social mai ridicat, inclusiv pentru a penetra și controla organismele puterii și administrației statului; de asemenea ca element esențial trebuie să se rețină că activitățile ce compun crima organizată au un caracter secret și bine organizat, din care cauză realizează un impact social deosebit de negativ, în multe state el constituind „cancerul perfid” care vlăguiește, puterea societății, amenință integritatea guvernelor, determină creșterea taxelor care se adaugă la prețul mărfurilor, periclitează siguranța și locurile de muncă ale cetățenilor, aduce daune agenților economici aflați în competiție (sub forma concurenței loiale, sublinierea noastră), controlează prin forța banilor sindicatele, în final realizând o puternică influență în sfera economicului, socialului și mai ales a politicului”⁴.

² George Antoniu în *Reflecții asupra crimei organizate*, Revista de drept penal, nr. 3/1997, pag. 43;

³ General Ion Pitulescu în *Al 3-lea Război Mondial – crima organizată*, Editura Național, București, 1996, p. 9;

⁴ Idem;

Domnul Costică Păun⁵, a definit crima organizată ca fiind activitatea infracțională a unor grupuri constituite pe principii conspirative, în scopul obținerii unor importante venituri ilicite.

Din cuprinsul definițiilor enunțate până acum vom încerca să desprindem principalele trăsături ale crimei organizate, astfel:

a) aceste activități sunt desfășurate de asociații constituite de infractori⁶, bazate pe o structură organizatorică bine definită⁷, cu statute, reguli de comportare⁸, ritualuri de aderare, ierarhizare de funcții și atribuții cu șefi și subalterni⁹, (o adevărată structură a managementului infracțional, nota noastră) care își propun să desfășoare activități ilicite organizate cu eficiență maximă, similară societăților economice bazate pe liberă inițiativă¹⁰.

b) a doua condiție importantă pentru definirea asociației criminale privește stabilitatea grupului, respectiv existența organizației criminale pe o perioadă îndelungată sau nedefinită de timp¹¹; din această cauză, din punct de vedere penal, fapta de asociere criminală este o infracțiune continuă¹².

c) o altă trăsătură definitorie a organizațiilor criminale este dată de faptul că grupul criminal ca entitate este mai important decât indivizii care îl compun, idee ce devine „principiu” prioritar al grupului criminal, cu care membrii sunt „îndoctrinați” permanent, ajungându-se chiar la sacrificarea acelor membri care au încălcat „Codul tăcerii”, sau care ar deține prea multe informații despre activitatea infracțională a grupului.

d) de asemenea organizațiile criminale au ca obiective principale săvârșirea de infracțiuni, dispunând în cele mai multe cazuri de un „program criminal”, care să vizeze săvârșirea unuia sau mai multor genuri de infracțiuni (identitate sau pluralitate de obiect juridic special al infracțiunilor propuse).

Din punct de vedere legal, prima dintre infracțiunile săvârșite de o organizație criminală este chiar aceea de asociere criminală (societas delinquentium, enterprise crime, asociazione per delinquere, asociazione de tipo mafioso)¹³.

e) astfel de asociații având la bază diviziunea activității infracționale, organizează în mod minuțios fiecare operație criminală (acțiuni sau inacțiuni ce intră în componența elementului material al laturii obiective din cadrul infracțiunilor comise în ansamblul lor), plecând de la actele preparatorii, privind culegerea de date, sau informații de natură să facă posibilă ori să ușureze săvârșirea infracțiunii, procurarea, producerea sau adaptarea mijloacelor ori instrumentelor necesare săvârșirii infracțiunii, luarea de măsuri în vederea îngreunării descoperirii faptei ce se va comite de organizația criminală,

⁵ Costică Păun în „Crima organizată sau organizarea crimei ?” în Analele Academiei de Poliție „Alexandru Ioan Cuza”, București anul I, 1993, p. 55, definiția fiind reluată și în Gheorghe Nistoreanu și Costică Păun în „Criminologie”, editura Europa- Nova, București 2000, p.228;

⁶ cu privire la numărul minim de membrii, majoritatea lucrărilor de specialitate elaborate până în prezent sunt de acord că un grup criminal nu ar putea fi constituit cu mai puțin de trei persoane, în acest sens fiind și setul de Criterii pentru definirea asociațiilor criminale, elaborat de Grupul de Experti asupra Crimei Organizate din cadrul Consiliului Europei, Conseil de l’Europe, Comite d’experts sur les aspects de droit penal et les aspects criminologiques de la criminalite, organisee, questionnaire, Strasbourg august 1997, lucrare citată de Constantin Păun în Asocierea pentru săvârșirea de infracțiuni, Revista de drept penal nr. 4/1999, p.74;

⁷ Gheorghe Nistoreanu și Costică Păun în *Criminologie*, edit. Europa Nova, București, p. 230-231;

⁸ dintre cele mai importante reguli de conduită ale crimei organizate menționăm: loialitatea, neamestecul în sarcinile altor membri ai aceleiași organizații (discreția nota noastră), conștientizarea activității infracționale și depunerea de diligențe maxime în atingerea rezultatului urmărit, respectul pentru structurile superioare ale grupării criminale, dar mai ales tăcerea, în acest sens Donald R. Cressey, Theft of the Nation: *The Structure and Operations of Organized Crime in America*, New York, Harper and Row, p. 163-164, lucrare citată de G. Nistoreanu și C. Păun, în op. cit. p. 234 – 235;

⁹ spre exemplul șeful organizației criminale este denumit „boss” (il capo), care are ca atribuții menținerea coeziunii și solidarității organizației, treapta ierarhic următoare este ocupată de un „subșef” (denumit sotto capo), care mai poartă denumirea de consilier datorită rolului său de informator al boss-ului urmează șefii pe genuri de infracțiuni denumiți și locotenenți ce mențin coeziunea unor subgrupe criminale și în cele din urmă apar executanții nemijlociți ai grupului (soldați), este interesant de menționat că legătura dintre subgrupele pe genuri de infracțiuni și subșefi este realizată doar de locotenenți, apărând criteriul mijlocirii subordonării ierarhice, de multe ori „soldații” necunoscând „bossi” în acest sens a se vedea Sorin Rădulescu și Dan Banciu în *Sociologia criminalității*, Editura „Șansa”, București, 1996, p. 197-198; și G. Nistoreanu, C. Păun în op. cit., p.231;

¹⁰ George Antoniu în *Reflecții asupra crimei organizate*, Revista de drept penal (R.D.P) nr. 3/1997, p. 36;

¹¹ fără această trăsătură a continuității organizaționale, activitatea ar îmbrăca doar caracterul premeditat specific intenției directe, ce este sancționat agravat în cazul unor infracțiuni spre exemplu, în legislația penală română omorul calificat prevăzut în art. 175 alineat 1, litera a Cod penal;

¹² Constantin Păun, în *Asocierea pentru săvârșirea de infracțiuni*, R.D.P. nr. 4/1999, p. 74;

¹³ Idem;

sau în vederea asigurării folosului (ori a valorificării acestuia) ce va rezulta din infracțiune, și până la organizarea unei rețele proprii de distribuire a produselor rezultate din activitatea infracțională (în care de multe ori sunt atrași și comercianți inocenți), ducând la înlăturarea concurenței și instaurarea unui adevărat monopol dintr-un anumit domeniu de activitate sau zonă geografică (de exemplu, în domeniul jocurilor de noroc, al producerii și circulației băuturilor alcoolice, sau al substanțelor stupefiante, al traficului de arme, ori ca zonă geografică monopolul cerealelor dintr-o anumită câmpie sau monopolul drogurilor în marile orașe).

De foarte multe ori organizațiile criminale preiau chiar, în scopul desfășurării activităților infracționale, întreprinderi ori societăți comerciale, care în momentul preluării desfășurau activități legale și de larg interes economic (construcții, produse alimentare, oțel, etc.), pe care le organizează cu un maxim de eficiență, însușindu-și profituri uriașe „ uitând” să-și plătească însă furnizorii de materii prime și servicii ori impozitele.

f) organizațiile criminale, pe lângă șefii care conduc și dirijează din umbră activitățile infracționale, pe lângă membrii care au aderat formal la organizație sau au fost recrutați de aceasta în mod special, se folosesc și de un număr de persoane care realizează în mod permanent sau temporar diferite activități contributive la obiectivele infracționale ale organizației criminale în schimbul protecției pe care aceasta le-o asigură și a sprijinului pe care îl vor primi la nevoie din partea asociației (de exemplu, angajarea sau promovarea pe o anumită funcție a unui polițist, procuror sau judecător, cu ajutor din partea organizației criminale prin corupere, ca ulterior cel angajat sau promovat să aibă „obligații morale” față de organizația criminală ori de exemplu, susținerea de către organizația criminală a campaniei electorale a unui anumit candidat la o funcție de demnitar într-un stat, pentru ca mai apoi, după fraudarea și manipularea alegerilor, „ alesul “să aibă „obligații morale” față de finanțator).

g) specific acestor organizații criminale moderne este și atragerea în sfera lor de activitate a unor importante personalități din domeniul politic, juridic, economic, social care astfel devin instrumente de realizare a scopurilor infracționale ale asociației. Din domeniul politic pot fi atrase acele personalități care doresc puterea într-un stat, dar care, fie din cauze financiare (imposibilitatea susținerii unei campanii electorale) fie din cauze compromițătoare (privitoare la viața imorală ori legate de trecutul politic) nu pot obține pe căi legale puterea în stat. Din domeniul juridic pot fi atrași avocați care să explice modul de fraudare al legilor (complicitate morală prin încurajarea săvârșirii infracțiunilor), polițiști, procurori, judecători care în munca judiciară, sunt frustrați fie de nerecunoașterea calităților și capacităților personale de către șefii ierarhici din instituțiile din care fac parte, prin neacordarea gradelor și a funcțiilor profesionale, fie de insatisfacția materială obținută ca preț al muncii prestate (salarii mici).

Din domeniul economic pot fi atrași administratori de firme, în scopul eludării sistemului fiscal, contabili, etc.

h) organizațiile criminale actuale își orientează activitatea spre acele tipuri de activități care aduc maximum de profituri într-un timp cât mai scurt (de exemplu, jocuri de noroc, așa zisele jocuri de întrajutorare în fapt o enormă escrocherie¹⁴, trafic de stupefiante și de precursori sintetici cu efecte halucinogene, trafic de arme, trafic de persoane și mai ales de copii (de exemplu, lipsiri de libertate, munca la „negru” , în alte state ori obligarea la practicarea prostituției, după ce victimele au fost atrase de mirajul „contractelor de muncă în străinătate”, iar în cazul copiilor traficul este mascat sub aparența „adopțiilor internaționale”), trafic de organe (sustrase din diferite laboratoare ale unor spitale sau efectiv „vândute” de donator), de hormoni (în special cei de creștere a căror victime cad sportivii dornici de performanțe rapide și fără muncă), de opere de artă, de materiale nucleare, de deșeuri toxice, de autovehicule, de materiale pornografice, prostituție, asigurarea „protecției” diferiților comercianți, întreprinzători în schimbul unor taxe, etc.

i) dat fiind faptul că din activitatea organizației criminale rezultă sume fabuloase, o preocupare specifică a acestora este ascunderea surselor de venit și mai ales „reciclarea”, „ spălarea banilor” proveniți din activități infracționale prin înființarea de întreprinderi cu aparență legală¹⁵, dar și prin alte modalități (investiții în activități comerciale, bancare, de asigurări, etc.);

¹⁴ Dan Banciu, Sorin M. Rădulescu „Corupția și crima organizată în România”, Editura „Continent XXI”, București, 1994, p. 146-147;

¹⁵ spre exemplu, se spune că însuși termenul de „spălarea banilor” provine dintr-o astfel de acțiune, astfel gangsterii americani din anii 1920-1930, încasau sume uriașe din activități infracționale organizate, după care achiziționau ateliere de

j) datorită faptului că organizațiile criminale sunt în permanență în conflict cu legea penală, aceste organizații se preocupă de coruperea autorităților, de infiltrarea de membri în cadrul aparatului organelor judiciare, de atragerea de partea lor a unor demnitari, oameni politici, care să le procure informații despre activitatea judiciară și chiar să-i favorizeze în caz de nevoie prin ștergerea urmelor faptelor penale comise, falsificarea sau distrugerea probelor, neutralizarea anumitor polițiști, procurori, judecători, martori, experților prin șantaje, violență, amenințare, răpiri, distrugeri, etc.

k) de natura¹⁶ activității organizațiilor criminale este și folosirea violenței, a constrângerii mergând spre cele mai dure mijloace, inclusiv răpiri, sechestrări de persoane, uciderea celor care pun în pericol existența asociației criminale, distrugeri ori sustrageri de bunuri etc. Aceste metode au menirea nu numai de a atinge unele scopuri ale asociației, dar și de a asigura disciplina internă (caracterul punitiv al „Codului tăcerii”), a secretului operațiunilor, a înlăturării concurenței organizațiilor rivale, ori pentru a concentra puterea în mâinile unui număr cât mai redus de conducători sau pentru lărgirea sferei de activitate a organizației¹⁷.

După ce am arătat elementele crimei organizate putem defini această forma infracțională ca fiind activitatea desfășurată de orice grup format din cel puțin trei persoane, organizația având un caracter stabil, membrii săi fiind selectați, ori aleși după anumite reguli ale grupării criminale, între care există raporturi ierarhice de subordonare sau persoanele care permit celor aflați la conducerea grupării să se îmbogățească sau să controleze teritorii sau piețe interne sau străine prin folosirea corupției, șantajului, amenințării, răpirii, violenței sau chiar a crimei, urmând fie să desfășoare o activitate cu aparență de legalitate, fie să se introducă pe piață produse provenite din infracțiuni, ambele în scopul spălării banilor proveniți din activitatea organizației.

Se poate observa că liderul unui grup criminal organizat trebuie să întrunească multiple calități și capacități psiho-sociale de natură a angrena și a pune în mișcare un adevărat management criminal.

Marii „nași” înaintează mascați și ei detestă să se expună la lumina zilei, fiindcă lumea lor este cea crepusculară. Acesta este și motivul pentru care „Ei”, „nași”, apar rar ca să dea seamă în fața unui tribunal, iar atunci puținii judecători pe care îi întâlnesc sunt „siliți” să aibă parte de minciunile lor. Cu excepția câtorva indivizi, nimeni nu le cunoaște numele adevărat. Sunt fără fețe, beneficiază de identități multiple și variate și duc o experiență care aparent este onorabilă, iar uneori este una dintre cele mai prestigioase.

Nu omoară niciodată cu propriile lor mâini și nu adresează direct cuvântul miilor de soldați pe care îi comandă. Dirijează imensele imperii din umbră. Ei sunt enigme învăluite în mister pentru care organele abilitate ale statului și îndeosebi justiția, trebuie să acționeze cu maximum de fermitate și profesionalism¹⁸.

Fără teama de a greși, afirm cu toată răspunderea că, corupția politică este întotdeauna strâns corelată cu organizarea efectivă a crimei¹⁹.

Am identificat principalele trăsături ale crimei organizate pentru ca legiitorul, cunoscând mecanismele interne ale grupurilor criminale dar și modul lor de penetrare și de relaționare cu autoritățile statului să poată adopta legi care prin aplicarea lor să ducă la prevenirea și eradicarea fenomenului infracțional organizat.

spălare a rufelor și „amestecau” veniturile ilegale din activitatea infracțională cu veniturile licite din activitatea legală a spălătorilor, în acest sens Cristian Adochiței, Iulia Adochiței în *Spălarea banilor*, R.D.P. nr. 1/2003 p. 94;

¹⁶ menționăm faptul că întrebuintarea violenței este de natura crimei organizate deoarece aceasta nu este de esența unei asemenea organizații, ci constituie un mijloc care este folosit în extremis, și pentru perioade scurte de timp, în atingerea anumitor situații aparent de nerezolvat în a It mod. Violența este însă de esența grupurilor, organizațiilor teroriste, care datorită scopului unei asemenea organizații de a crea teroarea prin macabritatea activității infracționale, ar trebui diferențiate de organizațiile criminale ce au drept scop obținerea rapidă de profituri materiale, activitatea acestora, vizând în mod preponderent patrimoniul ca sursă a înavuțirii în timp ce organizațiile teroriste au drept obiectiv al violenței, scopuri politice, religioase;

¹⁷ George Antoniu în *Reflecții asupra crimei organizate*, R.D.P. nr.3/1997, p. 37.

¹⁸ Jean Ziegler, *Seniorii crimei*, editura Antet, București, 1998, pag. 3-4

¹⁹ Tudor Amza, în *Criminologie teoretică, teorii reprezentative și politică criminologică*, Editura Lumina Lex, București, 2000, pag. 402-403.